

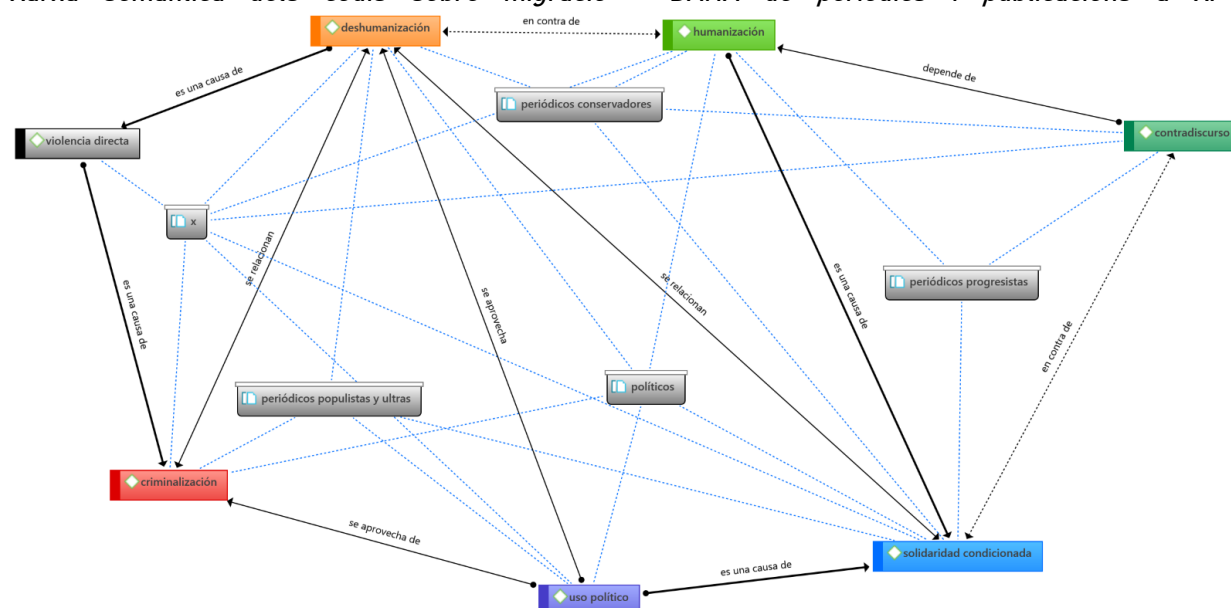
LA REPRESENTACIÓ I REPRODUCCIÓ DE LA IDEA DE PERSONA MIGRANT PER A LA SOCIETAT CIVIL DIGITAL I MITJANS DE COMUNICACIÓ DESPRÉS DE LA DANA

L'anàlisi documental de mitjans de comunicació tradicionals i de la societat civil via xarxes socials és una forma útil de conèixer com es construeix la idea social de la persona migrant davant una emergència com la DANA que va afectar a València en 2024. Seguint el construccionisme social, la forma en la qual es representa i es dota de significats a una paraula interfereix en la realitat material, en este cas, de les persones migrants. Quant a la selecció de la mostra, esta es conforma de 16 notícies de diferents periòdics amb les seues respectives línies editorials (veure les publicacions triades al final) i 30 publicacions en la xarxa social X així com les seues respostes durant el període 29/11/2024 fins a 30/03/2025, que compliren els requisits de parlar explícitament de migració i DANA. Per a la seua observació, es van crear set categories en paral·lel a la codificació dels conceptes teòrics exposats en el marc teòric: (1) contradiscurs, (2) humanització, (3) solidaritat condicionada, (4) ús polític, (5) criminalització, (6) deshumanització i (7) violència directa.

Les relacions entre les diferents categories creades amb cada un dels actors (societat civil per X, mitjans de comunicació amb els periòdics digitals i classe política amb els seus discursos i declaracions) construeixen una complexa arquitectura que es presenta en la xarxa conceptual de la Figura 1.

Figura 1.

Xarxa semàntica dels codis sobre migració + DANA de periòdics i publicacions a X.

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades analitzades amb el programa Atles.ti.

La comparació entre estos dos grans actors/espais (la xarxa social X, els mitjans de comunicació i els actors polítics) revela patrons significatius que ajuden a entendre quin tipus de missatges predominen en cada espai i com interactuen entre si com s'aprecia en Figura 2.

Figura 2.

Taula comparativa de l'ús dels codis sobre migració + DANA de periòdics i publicacions a X (valors relatius).

	periòdics	x
contradiscursu	34,02%	6,67%
humanización	21,31%	0,39%
solidaridad condicionada	1,64%	27,06%
uso político	2,87%	4,31%
deshumanización	20,49%	41,96%
criminalización	19,67%	17,25%
violencia directa	0,00%	2,35%

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades analitzades amb el programa Atles.ti.

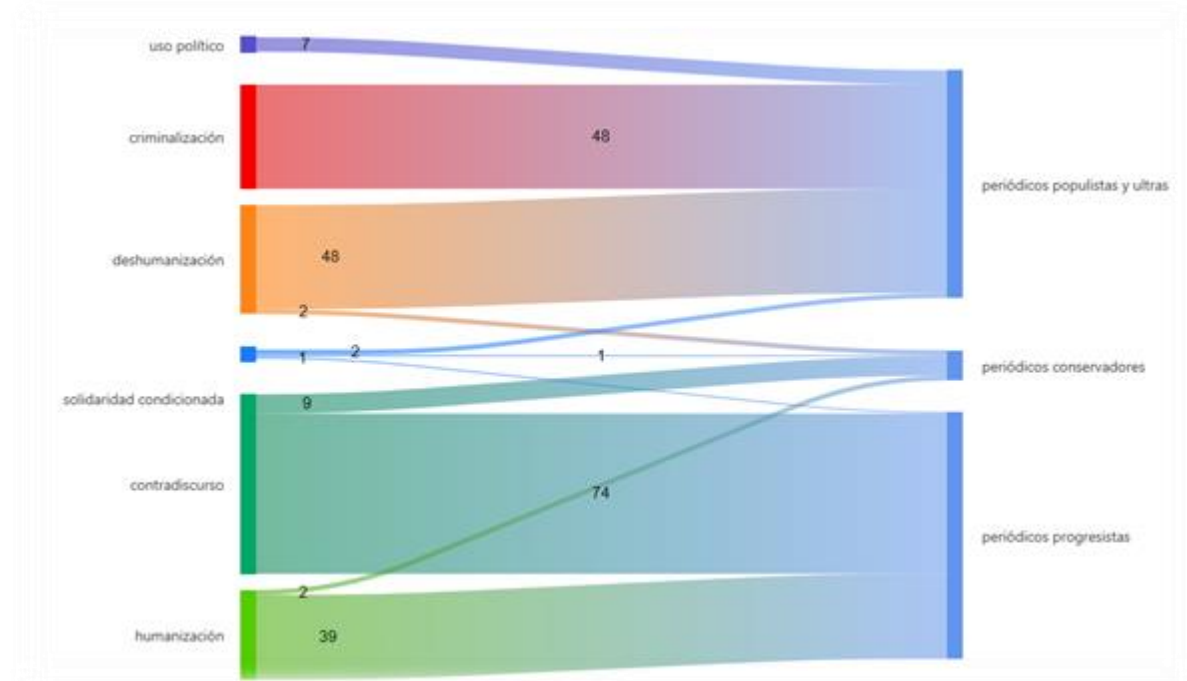
La xarxa social X destaca com l'actor amb major volum de producció i circulació de contingut discursiu. Esta plataforma concentra la major part de les referències codificades en les categories de deshumanització i solidaritat condicionada en comparació als altres dos espais. Alguna cosa que és també molt rellevant és el fet que és l'únic mitjà en el qual es donen declaracions directes de violència contra estes persones, arribant a formar-se tons d'amenaça i expressions total i inequívocament racistes sense cap mena de represàlia. Això pot deure's en part a la seua naturalesa oberta i viral, que permet la ràpida difusió de narratives sense tot just regulació editorial. És difícil quantificar quants d'estos perfils són anònims perquè, encara que tinguen nom que puga ser de persona no hi ha prova que esta identificació siga la d'una persona real.

Sobre la representació en mitjans de comunicació, als periòdics és la ideologia la que determina la preponderància d'els uns o els altres codis. No obstant això, esta bretxa es dona de manera major entre mitjans populistes/ultres i la resta, que entre dreta (conservadors i populistes/ultres) i esquerra. L'anàlisi que presenta la Figura 3, revela una polarització en la construcció discursiva sobre la migració, on els diaris progressistes funcionen com a espais de contradiscurs i humanització, mentres que els mitjans populistes i ultres dominen les narratives de criminalització i deshumanització. També és ressenyable que, a vegades, inclusivament en mateixes

categories ideològiques es donen codis contradictoris, sobretot envers els mitjans conservadors. Si bé existixen diferències entre orientacions editorials (progressista, conservadora, populista, diferenciació basada en Baumann, D., & Requeijo, P. (2020)), en conjunt els periòdics tendixen a reforçar marcs dominants: les notícies que referixen a delictes comesos per persones migrants solen incloure la nacionalitat com a element central, les veus del “altre” rares vegades són presents (se citen institucions o experts, però no els implicats directament) la qual cosa invisibilitza la seua perspectiva, ... Els mitjans complixen una funció d'emmarcat relatiu, organitzant la realitat en relats, decidint com contar el que va ocórrer, a qui assenyalar, i quins detalls ometre.

Figura 3.

Diagrama de Sankey de l'ús dels codis sobre migració + DANA de periòdics segons ideologia (valors absoluts).

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades analitzades amb el programa Atles.ti.

Nota: Notar la diferència en quantitat dels periòdics conservadors en comparació amb ultres i progressistes a causa de la falta de publicacions que tractaren les migrants en la DANA.

Així doncs, és de destacar que tant mitjans de comunicació com X estan polaritzats, encara que la xarxa social X, per part seua, complix un paper doble a causa de la seua naturalesa. D'una banda, és l'espai principal de circulació de discursos deshumanitzants, per la seua falta de filtres i pel seu caràcter viral. Però també alberga contradiscursos que, encara que amb menor visibilitat, funcionen com a resistència simbòlica i crítica. Els mitjans de comunicació com els periòdics no sols informen, sinó que participen activament en la construcció de realitats socials, reproduint estereotips o bé oferint espais de dignificació, (depenent de la seua línia editorial) i això es reproduïx de formes múltiples i amb major velocitat i menor control en les xarxes socials.

Font: publicacions de X i els següents periòdics:

MEDIO	NOTICIA	IDEOLOGIA
<i>El Salto Diario</i>	<u>"Arrimando el hombro contra la inundación de racismo"</u>	progresista
<i>Público</i>	<u>"DANA en València: el Estado abandona a las personas migrantes"</u>	
<i>ElDiario.es</i>	<u>"Expulsan a migrantes de un hostel en Torrent. 'No tenemos adónde ir'"</u>	
	<u>"La doble pesadilla de los migrantes sin regularizar víctimas de la DANA: perderlo todo y tener miedo a pedir ayuda"</u>	
<i>El País</i>	<u>"El 30% de los discursos de odio en noviembre se relacionan con la población migrante en la DANA"</u>	
<i>Levante-EMV</i>	<u>"Migrantes olvidados tras la DANA: 'Nadie piensa en nosotros y no tenemos a dónde ir'"</u>	conservador
	<u>"DANA y migrantes: la otra cara de la emergencia"</u>	
<i>Valencia Plaza</i>	<u>"Colectivos migrantes celebran la regularización para afectados por la DANA: 'Es cuestión de voluntad política'"</u>	
<i>El Economista</i>	<u>"El Gobierno regularizará a 25.000 migrantes afectados por la DANA que no pudieron renovar sus permisos de residencia y trabajo"</u>	
<i>El debate</i>	<u>"El Gobierno de Sánchez prepara una regularización masiva de 25.000 inmigrantes ilegales por la dana"</u>	
<i>Hispanidad</i>	<u>"DANA: Son los inmigrantes los que ayudan"</u>	populista /ultra
<i>OK Diario</i>	<u>Sánchez movilizó «recursos de emergencia» para 1.100 inmigrantes el día que Valencia amaneció arrasada</u>	
	<u>Un vecino se encara a unos ladrones en Valencia: «Ya está bien, irós a vuestro país a robar!»</u>	
	<u>Los socios exigen a Sánchez la regularización exprés de los 40.000 inmigrantes afectados por la DANA</u>	
<i>XCatalunya</i>	<u>"Una policía cuenta la verdad sobre los saqueos tras la DANA: 'Me da igual que...'"</u>	